# บทที่ 1

# บทนำ

## ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย ได้ดำเนินงานมากว่า 16 ปี ผลการดำเนินงานสามารถสร้าง ระบบประชากร ระบบป้องกัน และระบบพัฒนา ให้กับหมู่บ้านตามแนวชายแดนได้ในระดับที่น่าพอใจ การดำเนินงานของโครงการได้สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกระบบ แต่ในส่วนของชายแดนไทย - มาเลเซีย พื้นที่จังหวัดยะลาและนราธิวาสซึ่งเป็นเขตรับผิดชอบของกรมทหารราบที่ 5 ยังคงมีเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าตัวแปรตัวใด ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน ได้วางระบบเพื่อเป็นกรอบ ในการพัฒนาไว้ 3 ระบบ คือ (สำนักเลขานุการโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 1-6) ระบบประชากร, ระบบป้องกัน และระบบพัฒนา ในการปฏิบัติงานได้ระดมการมีส่วนร่วมของ ประชาชน เอกชน และธุรกิจเอกชน ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่พื้นที่ ทั้งระดับจังหวัด, อำเภอ และตำบล เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน โดยการดำเนินงานระบบประชากร เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม ทำการคัดเลือกประชาชนเข้าร่วมโครงการ ส่วนระบบป้องกันและระบบพัฒนาเป็นการให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมโดยตรง มีชุดปฏิบัติการพัฒนาเป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือในการประสานงานและแก้ไขอุปสรรคให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ที่ผ่านมาได้พัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ (หน่วยเฉพาะกิจโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5, 2538 : คำนำ) สามารถพัฒนา ทั้ง 3 ระบบ ในภาพรวมของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างกว่าชายแดนในภูมิภาคอื่นของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามาลายูถิ่น การศึกษาต่ำ มีการเคลื่อนไหวของ ขบวนการโจรก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน กลุ่มแสวงหาผลประโยชน์ กลุ่มแอบอ้าง การดำเนินงาน เมื่อเริ่มโครงการ (ศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดนกองทัพภาคที่ 4, 2536 : 8) ได้จัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนรวมทั้งสิ้น 72 หมู่บ้าน(สำนักเลขานุการโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ข :1) ดำเนินโครงการถึง ปี พ.ศ.2540 สามารถพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านปกติ จำนวน 25 หมู่บ้าน และจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนขึ้นใหม่จำนวน 13 หมู่บ้าน ทำให้มีหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย จำนวน 60 หมู่บ้าน โดยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ข : 2)

1. จังหวัดสตูล 3 หมู่บ้าน
2. จังหวัดสงขลา 12 หมู่บ้าน
3. จังหวัดยะลา 17 หมู่บ้าน
4. จังหวัดนราธิวาส 28 หมู่บ้าน

หน่วยเฉพาะกิจโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 ได้รับภารกิจให้รับผิดชอบหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย ในพื้นที่จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส โดยจัดชุดปฏิบัติการพัฒนาจำนวน 10 ชุด เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ตลอดระยะเวลา 16 ปี สามารถปฏิบัติงานได้ในระดับหนึ่ง ประชาชนได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินมีกรรมสิทธิ์จำนวนครอบครัวละ 15 ไร่ และมีอาชีพที่ทำรายได้เลี้ยงชีพ แต่ในระบบป้องกันยังคงมีการพัฒนาที่ไม่ได้ผล มีเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงตามแนวชายแดน (ศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดนกองทัพภาคที่ 4, 2539 : 7) เช่น สถานการณ์การก่อการร้าย การแสวงหาผลประโยชน์ การข่มขู่กรรโชกทรัพย์ต่อผู้ประกอบการ การลอบยิงลอบวางระเบิดของกลุ่มโจรก่อการร้ายและกลุ่มแอบอ้างต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปได้อย่างล่าช้า หมู่บ้านส่วนใหญ่ยังเป็นหมู่บ้านที่ไม่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ปี พ.ศ. 2457 (สำนักเลขานุการโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด

, 2540 ข : 2) และในปี พ.ศ. 2539 มีการขอจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองเพิ่มเติมจากเดิมอีก 6 หมู่บ้าน (ศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดนกองทัพภาค ที่ 4, 2539 : ผนวก ก) จากสถานการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความร่วมมือต่อโครงการน้อย เห็นได้จากระบบการข่าวและระบบการรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้านที่ไม่มีประสิทธิภาพ การข่าวที่ได้ล่าช้า มีปริมาณน้อย เหตุการณ์ก่อการร้าย ที่ปรากฏให้เห็นแสดงถึงระบบแจ้งเตือนและระบบการรักษาความปลอดภัย ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการระบบดังกล่าวเป็นหน้าที่ของประชาชน และจากปัญหาในระบบป้องกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบพัฒนาลดน้อยลง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการเร่งรัดพัฒนา ระบบป้องกัน ระบบพัฒนา และระบบประชากร ให้มีความมั่นคงให้มากกว่าที่เป็นอยู่ การดำเนินงานดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในข้างต้น

จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ตัวแปรตัวใดส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 และประชาชนจะมีส่วนร่วมอยู่ในระดับใด การวิจัยครั้งนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคนและการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของคณะศึกษาศาสตร์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน เมื่อทำการวิจัยแล้วสามารถนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลเพื่อเสนอแนวทางในการ ฝึกอบรมบุคลากร ปรับปรุง แก้ไข พัฒนา แผนงาน โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และบังเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป

**เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอ หลักการ แนวความคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน
2. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

## 1. โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

พื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความมั่นคงและเอกราชอธิปไตยของชาติ รัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อภารกิจในการสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนตลอดมา แต่ภารกิจในการรักษาความมั่นคงตามแนวชายแดนของประเทศมิได้หมายถึงการสร้างรั้ว สิ่งกีดขวาง หรือการจัดกำลังทางทหาร กองกำลังตำรวจตระเวนชายแดน หรือกำลังกึ่งทหาร ไว้เพื่อตรึงชายแดนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงภารกิจที่ต้องฟื้นฟูศักยภาพของประชาชนในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การเมือง การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในหมู่บ้านตามแนวชายแดนให้สูงขึ้น จนพร้อมที่จะเป็นพลังปราการประชาชน เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ(Total Defence Strategy) ในการป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกได้ดีอีกด้วย ด้วยเหตุนี้คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อ วันที่ 3 ตุลาคม 2521 อนุมัติให้จัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - กัมพูชา ขึ้น และเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2524 ได้อนุมัติให้จัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - ลาว, ไทย – พม่า และ ไทย - มาเลเซีย (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก :1)

โดยได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บท เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะแผนแม่บทฉบับที่ 8 ในเรื่องแผนพัฒนาชนบท ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค รวมทั้งยุทธศาสตร์การต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จดังนี้ (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 2)

1. เป็นหมู่บ้านที่สมบูรณ์ตามยุทธศาสตร์การต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ
2. ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไม่อพยพออกจากพื้นที่
3. ประชาชนมีขีดความสามารถในการผลิตสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและพึ่งตนเองได้ โดยรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์หมู่บ้านในอนาคต มีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มีการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะระดับหมู่บ้าน ดังนี้ (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2539 : 2-3)

1. เป็นหมู่บ้านที่สมบูรณ์ถูกต้องตาม พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ปี พ.ศ. 2457 มีระดับการพัฒนาไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตราฐานเมื่อเปรียบกับเกณฑ์ชี้วัดในระบบข้อมูลเพื่อพัฒนาชนบท (ข้อมูล กชช.2 ค)

2. มีระบบการป้องกันหมู่บ้านที่สอดคล้องสัมพันธ์กับระบบป้องกันชายแดนของทางราชการ คือ

2.1 มีชุดรักษาความปลอดภัยพร้อมอาวุธที่เหมาะสมเพื่อสามารถป้องกันตนเองได้

2.2 มีหลุมหลบภัยประจำบ้านและหลุมหลบภัยรวม

2.3 มีบังเกอร์

2.4 มีระบบเตือนภัย หอกระจายข่าว

2.5 มีระบบสื่อสารเชื่อมโยงกับข่ายสื่อสารของทางราชการ

3. มีระบบโครงสร้างพื้นฐานและวางรูปหมู่บ้านได้เหมาะสมกับพื้นที่

4. คณะกรรมการหมู่บ้านมีขีดความสามารถในการวางแผนพัฒนาได้เป็นอย่างดี

5. มีอาสาพัฒนาหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดนประจำทุกหมู่บ้าน

6. มีชุดปฏิบัติการพัฒนาชุดละ 18 คน ประจำพื้นที่ ปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

6.1 ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการ ดำเนินงานในหมู่บ้าน เพื่อติดตามและช่วยแก้ปัญหาที่ขัดข้อง

6.2 ให้คำแนะนำส่งเสริมกระตุ้นให้ ผู้นำหมู่บ้านและประชาชน กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองและหมู่บ้าน

6.3 แก้ไขปัญหาอุปสรรคในหมู่บ้าน หากเกินขีดความสามารถ ให้รายงานหน่วยเฉพาะกิจหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนในพื้นที่รับผิดชอบ

6.4 จัดระบบบริหารสังคม แก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

6.5 พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การเมือง และการทหาร เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เป็นการลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมืองกับชนบทให้น้อยลง

6.6 ปฏิบัติงานอื่น ๆ เมื่อสั่ง

7. มีศูนย์สำหรับประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการรวมกำลังเมื่อเกิดภัยคุกคามทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

8. มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปบริการอย่างสม่ำเสมอ

10. เป็นหมู่บ้านหลักที่มีความพร้อมทุกระบบเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถคุ้มครองหมู่บ้านบริวารได้

11. มีการสำรวจข้อมูลให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนระบบป้องกันและระบบพัฒนา

จึงได้วางระบบเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาไว้ 3 ระบบ คือ (ศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดนกองทัพภาคที่ 4, 2536 : ก3)

1. ระบบประชากร เป็นการรวบรวมประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายในพื้นที่ล่อแหลมบริเวณชายแดน ให้มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ใกล้เคียงกับที่ตนอาศัยอยู่เดิมหรือในหมู่บ้านเก่าที่มีอยู่แล้ว มีหลักการสำคัญคือหมู่บ้านนั้นต้องตั้งอยู่ห่างจากชายแดน ไม่เกิน 30 กิโลเมตร อยู่ในแนวทางการเคลื่อนที่หรือเส้นหลักการรุกของฝ่ายตรงกันข้ามตลอดจนกองกำลังต่างชาติ เป็นพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบและจากผู้อพยพหลบหนีเข้าเมือง มีหมู่บ้านใกล้เคียงที่สามารถให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ มีพื้นที่พอที่จะทำมาหากิน และจัดให้มีสาธารณประโยชน์ขั้นพื้นฐาน เช่น เส้นทางเข้าออกถนนสายหลัก โรงเรียน สถานีอนามัย เป็นต้น

2. ระบบป้องกัน เป็นการจัดให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถป้องกันตนเองและหมู่บ้านให้รอดพ้นจากภัยคุกคามได้ในขั้นต้น โดยการสร้าง ที่หลบภัย, คันดูดินรอบ ๆ หมู่บ้าน, หอกระจายข่าว, มีวิทยุติดต่อสื่อสารกับข่ายการสื่อสารของส่วนราชการ ประชาชนได้รับการฝึกอบรมในด้านการป้องกัน และมีอาวุธปืนลูกซองไว้ใช้ป้องกันหมู่บ้าน

3. ระบบพัฒนา เป็นการจัดให้ประชาชนมีปัจจัยการผลิตเป็นของตนเองและมีความรู้ความสามารถพอที่จะเพิ่มผลผลิตรายได้ มีพัฒนาการศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ สูงขึ้น

โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบในโครงการ 8 กระทรวงหลัก และ 2 หน่วยงานเสริม (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม

กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 5) คือ

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. กระทรวงมหาดไทย
3. กระทรวงศึกษาธิการ
4. กระทรวงสาธารณสุข
5. กระทรวงอุตสาหกรรม
6. กระทรวงพาณิชย์
7. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
8. กระทรวงกลาโหม
9. การกีฬาแห่งประเทศไทย
10. สำนักงานอัยการสูงสุด

จากวัตถุประสงค์และกรอบในการพัฒนา ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 3-4)

1. การจัดวางระบบหมู่บ้านตามระบบประชากร

1.1 กำหนดพื้นที่หมู่บ้าน เป้าหมาย การพัฒนาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน และกำหนดความเร่งด่วนทางทหารให้ชัดเจน โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายแดนที่เป็นยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศ

1.2 ดำเนินการจัดตั้ง หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนใหม่ ตามความเร่งด่วนด้านความมั่นคงและการทหาร โดยให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันสำรวจและพิจารณาจัดตั้ง โดยกำหนดเป็นกลุ่มหมู่บ้านหลักและหมู่บ้านบริวาร

1.3 ดำเนินการเสนอกระทรวงมหาดไทย ประกาศให้หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ที่จัดตั้งแล้ว เป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ปี พ.ศ. 2457 ให้ครบทุกหมู่บ้าน

2. การพัฒนาและปรับปรุงระบบป้องกันของหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ดังนี้

2.1 จัดตั้งและฝึกอบรมทบทวนการปฏิบัติงานของชุดรักษาความปลอดภัยพร้อมอาวุธเพื่อป้องกันตนเอง

2.2 จัดให้มีระบบเตือนภัยและหอกระจายข่าวภายในหมู่บ้าน

2.3 จัดให้มีบังเกอร์ประจำหมู่บ้านและบริเวณโดยรอบหมู่บ้าน

2.4 จัดให้มีระบบการสื่อสารเชื่อมโยงกับระบบการสื่อสารของทางราชการ

2.5 จัดให้มีชุดปฏิบัติการพัฒนา ทำหน้าที่ประสานงานกับส่วนราชการทุกระดับ รวมทั้งให้การแนะนำและแก้ไขอุปสรรคในการพัฒนาหมู่บ้าน

3. การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาที่ต่ำกว่าเกณฑ์จำเป็นพื้นฐานและเกณฑ์ชี้วัดในระบบข้อมูลเพื่อพัฒนาชนบท ดังนี้

3.1 สำรวจความต้องการ และกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ให้แก่ประชาชน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

3.2 ส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น

3.3 จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบทของ 8 กระทรวงหลักและ 2 หน่วยงานเสริม และแผนกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการให้การสนับสนุนผ่านการจัดทำแผนงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวข้อง

3.4 ส่วนราชการ 8 กระทรวงหลัก และ 2 หน่วยงานเสริม ให้การสนับสนุนโครงการ สวัสดิการพิเศษแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ที่มีอันตรายตามแนวชายแดน

4. ส่งเสริมและพัฒนาให้ราษฎรและองค์กรประชาชน มีขีดความสามารถในการพัฒนาหมู่บ้านสูงขึ้น ดังนี้

4.1 ปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

4.2 ฝึกอบรมพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาหมู่บ้านสูงขึ้น

4.3 ส่งเสริมและพัฒนาอาสาสมัครหมู่บ้าน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น

4.4 ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 กำหนดให้มีการติดตามประเมินผลโครงการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และจัดประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเอง

ชายแดน เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และแก้ไขอุปสรรคผลกระทบต่อประชาชน อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

โดยกำหนดแผนงาน/โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไว้ 3 แผนงาน / โครงการ ดังนี้ (สำนักเลขานุการโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วมกองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 5 - 11) คือ

1. โครงการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคประกอบด้วย 5 แผนงาน คือ

1.1 แผนงานโครงการพัฒนาของกระทรวงหลัก เป็นแผนงานที่จัดทำแบบพบกันครึ่งทางระหว่าง แผนแบบบนลงล่าง (Top - Down Planing) และแบบล่างขึ้นบน (Bottom - Up Planing) และใช้งบประมาณของ 8 กระทรวงหลัก และ 2 หน่วยงานเสริม

1.2 แผนงานโครงการพัฒนาตำบล จัดทำโครงการจากแผนพัฒนาตำบลประจำปี เสนอให้คณะกรรมการพัฒนาอำเภอเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ จัดสรรงบประมาณจากงบโครงการพัฒนาตำบล.

1.3 แผนงานกองทุนพัฒนาชนบท เป็นเงินยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยสำหรับสนับสนุนโครงการที่เกิดดอกออกผล ใช้งบประมาณจากสำนักงานกองทุนพัฒนาชนบท

1.4 แผนงานกองทุนเพื่อกระจายการผลิตและการจ้างงานไปสู่ภูมิภาค เพื่อสนับสนุนการลงทุนเพื่อให้เกิดการจ้างงาน ใช้งบประมาณจากรัฐบาล ภายใต้การกำกับดูแลของคณะอนุกรรมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค

1.5 แผนงานโครงการพัฒนาจังหวัด เพื่อสนับสนุนบทบาทของจังหวัดในการแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนภายในจังหวัด

2. โครงการตามแผนงานปกติ ได้แก่ โครงการที่ดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานจากทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแผนงาน 5 แผนงาน คือ

2.1 แผนงานเพื่อความมั่นคง เพื่อวางระบบประชากร ระบบป้องกันหมู่บ้าน และเพิ่มขีดความสามารถของประชากรและองค์กรประชาชน ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

2.2 แผนงานยกระดับรายได้ราษฎร เพื่อยกระดับรายได้ของประชาชนให้มีระดับรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

2.3 แผนงานสนับสนุนการดำรงรักษาเอกลักษณ์ไทย เพื่อปลูกฝังและสร้างทัศนคติให้แก่เยาวชนในเขตพื้นที่ ในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันดีงามไว้เป็นมรดกของคนไทยสืบต่อไป ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

2.4 แผนงานประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีแก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจต่อโครงการ กระตุ้นให้ทุกฝ่ายร่วมมืออย่างจริงจัง ใช้สื่อมวลชนทุกชนิดและสื่อบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

2.5 แผนงานติดตามและประเมินผล เพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ เป็นเครื่องมือในการบริหารและประเมินผลความสำเร็จ ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

3. โครงการตามแผนงานพิเศษ เป็นแผนงานที่นอกเหนือไปจากแผนงานข้างต้น ประกอบด้วย แผนงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, แผนงานตามโครงการพัฒนาจังหวัด โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และแผนงานอื่น ๆ ที่โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ร่วมกับหน่วยงานจาก 8 กระทรวงหลักและ 2 หน่วยงานเสริม เช่น

3.1 แผนงานโครงการจัดที่ดินทำกินให้ราษฎรตามแนวชายแดน

3.2 แผนงานโครงการส่งเสริมสหกรณ์เพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน

การดำเนินงานของในการจัดทำโครงการในทุกระบบทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระบบประชากร การกำหนดพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายและการพิจารณาจัดตั้งหมู่บ้านเป็นหน้าที่ของฝ่ายทหารและฝ่ายปกครองในการดำเนินการ เมื่อได้พื้นที่ในการจัดทำหมู่บ้านเป้าหมายแล้ว จะจัดประชาชนเข้ามาอยู่อาศัย โดยประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดตั้งหมู่บ้านหลักหมู่บ้านบริวาร รวมทั้งพัฒนาและปรับปรุงหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นหมู่บ้านที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ ปี พ.ศ.2457 โดยใช้วิธีประชุมประชาชนผ่านองค์กรผู้นำชุมชนของแต่ละชุมชน

ระบบป้องกัน เป็นการดำเนินการหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งหมู่บ้าน โดยประชาชนและชุดปฏิบัติการพัฒนาร่วมกันดำเนินการ เริ่มตั้งแต่การประชุมพิจารณาเพื่อเสนอโครงการ

และงบประมาณในการดำเนินการ ได้แก่ การฝึกอบรมการใช้อาวุธ, การรักษาความปลอดภัย, การจัดระบบเตือนภัย, สร้างที่หลบภัย, การติดต่อสื่อสาร, การจัดระบบสื่อสาร โดยนำเสนอโครงการผ่านองค์กรผู้นำท้องถิ่นเข้าสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการและงบประมาณ สำหรับโครงการที่เร่งด่วนและจำเป็นเสนอผ่านชุดปฏิบัติการพัฒนาไปยัง หน่วยเฉพาะกิจโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน เพื่ออนุมัติและดำเนินการ โดยไม่ต้องรองบประมาณจากหน่วยงานปกติ เช่น การสร้างหลุมหลบภัย ระบบเตือนภัย เครื่องมือติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

ระบบพัฒนา ดำเนินการเช่นเดียวกับระบบป้องกันโดยอาศัยเกณฑ์ชี้วัดตามระบบข้อมูลเพื่อพัฒนาชนบทเป็นมาตราฐาน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ โครงการที่ไม่เร่งด่วน และโครงการเร่งด่วน โครงการที่ไม่เร่งด่วนใช้งบประมาณจากกระทรวงหลัก ในงบงานโครงการพัฒนาชนบทและงบงานกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ส่วนโครงการที่จำเป็นเร่งด่วนใช้งบประมาณจากหน่วยเฉพาะกิจโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน โดยใช้วิธีการดำเนินการเช่นเดียวกับระบบป้องกัน ได้แก่ โครงการที่เกี่ยวกับความมั่นคง, การสร้างปัจจัยพื้นฐาน, หอกระจายข่าว และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

เมื่อได้รับการอนุมัติโครงการและได้รับงบประมาณ การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ปฏิบัติโดยประชาชนในชุมชน มีชุดปฏิบัติการพัฒนาคอยเป็นที่ปรึกษาคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำและประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี การประเมินความสำเร็จของโครงการจะดำเนินการทุก ๆ 6 เดือน โดยชุดปฏิบัติการพัฒนาร่วมกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำผลการประเมินโครงการที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการ ปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต เมื่อหมู่บ้านมีระดับของการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทย ได้วางมาตราฐานไว้ ชุดปฏิบัติการพัฒนาจะดำเนินการเสนอให้กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งเป็นหมู่บ้านปกติต่อไป

## 2. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักพัฒนาชุมชนสาขาต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในลักษณะต่าง ๆ หลายท่านดังนี้

กรรณิกา ชมดี(2524 : 121) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป ในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทำผ่านกลุ่มองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 1-5) ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม ไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วมประชาชนได้รับรู้และพัฒนาภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องกันดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ไว้ว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหมายถึง หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมใน การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้ทางที่ถูกต้อง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 6) ให้ความหมายและหลักการสำคัญในเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการ ส่งเสริม, ชักนำ, สนับสนุน และสร้างโอกาสให้

ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล, กลุ่มชน, ชมรม, สมาคม, มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

อดิน รพีพัฒน์ (2527 : 320) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชนว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ค้นคิดปัญหาเป็นผู้ที่ทำทุกอย่าง ไม่ใช่ว่าเราไปกำหนดว่าให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้นมา

สรุปมติและข้อเสนอแนะจากการประชุม เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนนโยบาย และกลวิธี 10 – 12 กุมภาพันธ์ 252 ณ โรงแรมสวนสามพราน จังหวัดนครปฐม จัดโดยศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุข (2527 : 2) ให้ คำจำกัดความการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชน ได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

รีดเดอร์ (Reeder, 1971, อ้างถึงใน กรรณิกา ชมดี, 2524 : 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้ง การมีส่วนร่วมของบุคคล การมีส่วนร่วมของกลุ่ม

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของประชาชนหรือกลุ่มคน ที่ได้แสดงออกทางพฤติกรรมร่วมกับชุมชน เริ่มจากการที่ประชาชนได้เข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของชุมชน และเห็นช่องทางที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เมื่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จะแสดงออกในทางพฤติกรรมร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น ร่วมกันคิดค้นหาปัญหา, หาหนทางในการแก้ปัญหา, ดำเนินการแก้ปัญหา และติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกัน ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำความหมายของการมีส่วนร่วมไปเป็นแนวทางในการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ

**3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน**

การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาต่าง ๆ นั้น ได้มีผู้ศึกษาและแสดงความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กองวิจัยและประเมินผลกรมพัฒนาชุมชน (2518 : 23) ได้ศึกษา การดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ได้ดำเนินงานมาแล้ว 5 ปี ที่เขตพัฒนาตำบลเขาตะเคียนเลื่อน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการคิด
2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงาน
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการใช้ทรัพยากร
4. มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
5. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
6. มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีแก้ไขปัญหา
7. มีส่วนร่วมในการวางแผน
8. มีส่วนร่วมในการประชุม
9. มีส่วนร่วมในกิจกรรม
10. มีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
11. มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน
12. มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
13. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
14. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้
15. มีส่วนร่วมในการออกแรงหรือสละแรงงาน
16. มีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาค เงิน/ทรัพย์สิน
17. มีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์
18. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ติดตาม หรือประเมินผล

กรรณิกา ชมดี (2524 : 13) ได้สรุปการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ

1. การมีส่วนร่วมประชุม

2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์ทอง, 2527: 189-190) กล่าวว่า ขั้นตอนของการระดมการมีส่วนร่วม อาจพิจารณาได้ดังนี้

1. ขั้นตอนของการจัดตั้งองค์กร เป็นขั้นทำความรู้จักชุมชน เข้าใจความเป็นไปในชุมชน จำแนกกลุ่มเป้าหมาย รวมกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง

2. ขั้นทำงานสัมฤทธิ์ผล เป็นขั้นที่กลุ่มเล็ก ๆ ดังกล่าว ได้ทำกิจกรรมแล้วสัมฤทธิ์ผล จึงทำให้สามารถดึงประชาชนนอกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

3. ขั้นต่อเนื่องหรือยุติ เป็นขั้นประเมินผลงานของกลุ่ม หากมีประโยชน์ก็ทำต่อเนื่อง หากไร้ประโยชน์ก็ยุติ

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 6 - 7) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ไว้ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัด แก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมในการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุง รักษาโครงการ และกิจกรรม ที่ได้ทำไว้โดยเอกชนหรือรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 : 10) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. ร่วมในการวางแผนดำเนินงาน
3. ร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. ร่วมในการติดตามและประเมินผล

อคิน ระพีพัฒน์ (2527 : 10) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. ร่วมประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าประชาชนสามารถ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้หลายลักษณะ พบว่า นักวิชาการหลายท่านได้ให้หน่วยในการกำหนดลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลายอย่าง เช่น ขั้นตอน แบบ ประเภท ทุกลักษณะมีความหมายไปในแนวทางเดียวกัน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้เกณฑ์กระบวนการของการวางแผน พิจารณาในรายละเอียด การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเอง ชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 ใน 2 ระบบคือ ระบบป้องกัน และระบบพัฒนา แบ่งเป็น 4 ลักษณะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของตัวแปรตามในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ

## 4. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในครั้งนี้ มีแนวความคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้แก่

4.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Social Action Theory ) ของ รีดเดอร์ (Reeder )

4.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ( Participation Theory ) ของ โรเจอร์และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker )

4.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (The Diffusion of Innovation Theory ) ของ โรเจอร์ ( Rogers )

โดยแต่ละทฤษฎีมีสาระสังเขปดังนี้

### 4.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

รีดเดอร์ (Reeder,1971 : 92-94 ) ได้เสนอ ทฤษฎีการกระทำทางสังคมไว้ว่า การกระทำของบุคคลนั้นเป็นผลมาจากการที่บุคคลมีความเชื่อถือในสิ่งนั้น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือไว้ 3 ประเภท คือ

1. ปัจจัยดึง 4 ประการ ได้แก่ เป้าประสงค์ ( Goals), ความเชื่อ ( Believe Orientation ), ค่านิยม ( Value Standard ) และนิสัยขนบธรรมเนียม ( Habit Customs )
2. ปัจจัยผลัก 3 ประการ ได้แก่ ความคาดหวัง ( Expectation ), ข้อผูกพัน (Commitment)และการบังคับ( Forces )

3. ปัจจัยเรื่องความสามารถ 3 ประการได้แก่ โอกาส ( Opportunity ), ความสามารถ ( Ability ) และการสนับสนุน ( Support )

และได้อธิบายถึง แนวความคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยหรือสาเหตุ ที่มีผลต่อการกระทำทางสังคม ดังนี้

1. ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหลายคน แต่ละคนจะมีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจการกระทำ

2. บุคคลหรือองค์การ จะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งผู้ตัดสินใจคิดว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้น

3. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจเองจะตระหนักหรือให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน ในการเลือกเหตุผล หรือปัจจัยที่จะมามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

4. เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอาจจะเป็นเหตุผลเฉพาะจากเหตุผลเพียง 1 ประการหรือมากกว่า จากจำนวนเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทั้ง 10 ประการที่กล่าวมาแล้ว

5. อาจจะมีเหตุผล 2 หรือ 3 ประการจากเหตุผลทั้ง 10 ประการ หรืออาจจะไม่มีเลยที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาส

6. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้

7. สำหรับกรณีเฉพาะบางอย่างภายใต้การกระทำทางสังคม จะมีบ่อยครั้งที่จะมีทางเลือก 2 หรือ 3 ทาง เพื่อที่จะสนองตอบต่อสถานการณ์นั้น

8. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจจะเลือกโดยเฉพาะแตกต่างกันออกไปในบุคคลแต่ละคน

9. เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถจะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกเลือกแล้ว

โดยสามารถแยกออกได้ 10 ประพจน์ ดังนี้

1. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับเป้าประสงค์
2. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ
3. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับค่านิยม

4. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับนิสัยและขนบธรรมเนียม
5. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง
6. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับข้อผูกพัน
7. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการบังคับ
8. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับโอกาส
9. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความสามารถ
10. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการสนับสนุน

โดยสามารถแยกอธิบายเป็นประพจน์ได้ดังนี้

1. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับเป้าประสงค์ หมายความว่า กิจกรรรม วัตถุ คุณลักษณะ ความเชื่อ ความรู้ หรือสภาพความเป็นอยู่ ที่บุคคลปรารถนา ต้องการและไม่ต้องการ ผู้กระทำอาจต้องการเพื่อตนเองหรือใช้เป็นเครื่องมือ หรือวิธีการที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติหรือเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงเป้าหมายอื่น ๆ ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น การกระทำจะมีการกำหนดเป้าประสงค์หรือจุดประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้า และผู้กระทำจะพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์

2. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ หมายความว่า ความเชื่อนั้นเป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับรู้ ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดหรือความรู้ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะมีผลต่อการตัดสินใจของบุคคล และพฤติกรรมบนพื้นฐานความเชื่อที่ตนยึดมั่น

3. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับค่านิยม หมายความว่า ความเชื่อในสิ่งที่ควรจะเป็น และสิ่งที่ผู้กระทำรู้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินชีวิตของเขา ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ เช่น ระบบความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม คุณลักษณะ กิจการงาน สภาพความเป็นอยู่ ผู้กระทำเชื่อว่า วิธีปฏิบัติเป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นชอบสมควรยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิธีปฏิบัติอย่างอื่น มีลักษณะถาวร ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกรูปแบบ และมีผลต่อการตัดสินใจในกรณีที่ว่าการกระทำทางสังคมจะพยายามให้สอดคล้อง กับค่านิยมที่ตัวเองยึดถืออยู่

4. กระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับนิสัยและขนบธรรมเนียม หมายความว่า นิสัยและ ขนบธรรมเนียมคือแบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมเลือกไว้ แล้วสืบต่อกันมาด้วยประเพณี ถ้ามีการละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบ ไม่มีทางอนุมัติ หรือลงโทษอย่างเด็ดขาดจากรัฐหรือตัวบทกฎหมาย ในการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์ ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากแบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้

5. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง หมายความว่า การรับรู้ของผู้กระทำทางสังคม ว่าผู้อื่น บุคคล กลุ่ม หรือสังคมโดยทั่วไปอยากให้เขาเชื่อ รู้สึก หรือประพฤติอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์ ความคาดหวังประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่ผู้กระทำคิดว่าเขาควรเชื่อ รู้สึกและประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ ดังนั้นการเลือกกระทำพฤติกรรมส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความคาดหวังและท่าทีของบุคคลอื่นด้วย

6. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับข้อผูกพัน หมายความว่า สิ่งที่ผู้กระทำเชื่อว่าเขาผูกพัน ที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ว่าอดีตหรือว่าปัจจุบันเขาจะต้องเคร่งครัดต่อประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยทางอ้อมผู้กระทำจะต้องกระทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่นถึงแม้ว่าผู้กระทำอาจจะชอบกระทำอย่างอื่น ซึ่งเขามีอิสระพอที่จะเลือกกระทำได้แต่เขาก็ ไม่ทำ ข้อผูกพันจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เพราะผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ เนื่องจากเขารู้สึกว่ามีข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

7. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการบังคับ หมายความว่า ความเชื่อที่อยู่ในใจของผู้กระทำว่าเขาถูกตัดสินใจให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่เขารู้สึกว่าไม่มีทางเลือกอื่นเหลืออยู่นอกจากประพฤติปฏิบัติตาม ปัจจัยการบังคับเป็นตัวที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำตัดสินใจได้เร็วขึ้นเพราะขณะที่ผู้กระทำตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้น เขาอาจยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ เมื่อมีการบังคับผู้กระทำก็รู้ว่าไม่มีทางเลือกอื่น ๆ เหลืออยู่ นอกจากตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้น ดังนั้นการบังคับจึงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและการกระทำ ผู้กระทำมักมีความโน้มเอียงที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อเขาถูกบังคับให้ทำ

8. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับโอกาส หมายความว่า ความเชื่อของผู้กระทำที่มีต่อสถานการณ์หรือข้อกำหนดและทางเลือกที่มีอยู่ เป็นความคิดของผู้กระทำ

PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
PATTANI, THAILAND


ที่เชื่อว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีส่วนช่วยให้มีโอกาสเลือกกระทำ บุคคลย่อมที่จะเลือกในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง ดังนั้นเมื่อมีหนทางให้เลือกปฏิบัติ บุคคลจะเป็นผู้พิจารณาเพื่อตัวของเขาเอง

9. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความสามารถ หมายความว่า การที่ผู้กระทำรู้ถึงความสามารถของตนเองที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องนั้นได้ การรู้ถึงความสามารถนี้จะนำไปสู่การกระทำทางสังคม โดยทั่วไปแล้วการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใด ๆ จะมีการพิจารณา ความสามารถของตนเองเสียก่อน

10. การกระทำทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการสนับสนุน หมายความว่า การช่วยเหลือหรือคัดค้านซึ่งผู้กระทำเชื่อว่าเขากำลังได้รับจากผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งตัวเองจะเป็นผู้เลือก ผู้กระทำจะมีความโน้มเอียงที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อรู้ว่าได้รับการสนับสนุน ดังนั้นการสนับสนุนจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยในการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น

กระบวนการนิรนัยเชิงตรรกะ( Logical Deduction )เพื่อสร้างประพจน์

เป็นการสร้างประพจน์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้

$d_1$ คือ เป้าประสงค์

z คือ การกระทำทางสังคม

y คือ การมีส่วนร่วม

1. จากประพจน์ การกระทำทางสังคม มีความสัมพันธ์กับเป้าประสงค์

ประโยคอ้างเอก

เป้าประสงค์ มีความสัมพันธ์กับ การกระทำทางสังคม

$d_1 \longrightarrow z$

ตรรกกะ

การกระทำทางสังคม หมายถึง (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2533 : 5) การกระทำที่บุคคลแสดงออกซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น อาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ทำไปภายใต้บรรทัดฐานของสังคม มีจุดมุ่งหมายให้ความหมายที่ผู้อื่นเข้าใจได้ ตอบสนองได้

การมีส่วนร่วม หมายถึง (รีดเดอร์, 1971 , อ้างถึงในกรรณิกา ชมดี, 2524 : 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล การมีส่วนร่วมของกลุ่ม

การปะทะสังสรรค์ (Social Interaction) หมายถึง (ขนต์ ชุ่มจิต, 2528 : 118) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือระหว่างบุคคลต่อกลุ่มในรูปใดรูปหนึ่ง อาจจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

ประโยคอ้างโท

การมีส่วนร่วม คือ การกระทำทางสังคม

$$y = z$$

บทสรุป

เป้าประสงค์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

$$d_1 \longrightarrow y$$

ในทำนองเดียวกัน ประพจน์ที่เหลือของทฤษฎีการกระทำทางสังคมของทรีดเดอร์ อีก 9 ประพจน์ ก็จะได้ประพจน์ในบทสรุปดังนี้

2. ความเชื่อ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม
3. ค่านิยม มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม
4. นิสัยขนบธรรมเนียม มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม
5. ความคาดหวัง มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม
6. ข้อผูกพัน มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม

7. การบังคับ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม

8. โอกาส มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม

9. ความสามารถ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม

10. การสนับสนุน มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม

จากทฤษฎีการกระทำทางสังคม ได้อธิบายถึง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำทางสังคมของบุคคล การกระทำนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวแปรหนึ่งตัวแปรเดียว แต่อาจจะประกอบด้วยตัวแปรหลายประการ เมื่อผ่านกระบวนการนิรนัยเชิงตรรกะเพื่อสร้างประพจน์ สรุปได้ว่า การกระทำทางสังคมคือการมีส่วนร่วม ดังนั้นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำทางสังคมก็คือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม สามารถกล่าวได้ว่าในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย – มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 จะประกอบด้วยตัวแปรหลายตัว ซึ่งผู้วิจัยนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. เป้าประสงค์ พิจารณาจาก ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์การ

2. ความเชื่อ พิจารณาจาก การติดต่อกับเจ้าหน้าที่, การได้รับข่าวสาร (วิบูลย์ กากแก้ว, 2538 : 18)

3. ความคาดหวัง พิจารณาจาก ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ

4. โอกาส พิจารณาจากรายได้ (ความเกี่ยวข้องระหว่างรายได้กับโอกาสคือรายได้ทำให้เกิดโอกาส(รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ, 2530 : 105) บุคคลที่มีทรัพย์สินและรายได้สูงย่อมมีโอกาส เลือกในแนวทางในการดำเนินชีวิตได้มากกว่า และมีโอกาสในด้านอื่น ๆ ดีกว่า) และอาชีพ (พัชนีย์ อนุกูล, 2539 : 27)

5. ความสามารถ พิจารณาจาก ระดับการศึกษา (พัชนีย์ อนุกูล, 2539 : 27)

6. การสนับสนุน พิจารณาจาก ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

4.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตามแนวความคิดของ โรเจอร์และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker 1971 : 312 - 316) พลังในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในอำนาจอย่างกว้างขวาง

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง โดยมีการปรึกษากับพวกที่รับผลกระทบ

กระบวนการที่เกี่ยวกับการตัดสินใจดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. ความรู้ที่เกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง
2. การชักจูงและการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ
3. การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธอันมีผลมาจากการประเมิน
4. การสื่อสารเกี่ยวกับการตัดสินใจ
5. การกระทำตามการตัดสินใจ

สามารถกำหนดเป็นประพจน์ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับความรู้
2. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการชักจูง
3. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการประเมินผล
4. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร
5. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการกระทำตามการตัดสินใจ

โดยสามารถอธิบายประพจน์ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับความรู้ หมายความว่า การได้รับรู้ในเหตุผลของการกระทำ จะเป็นแนวทางในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมของบุคคล

2. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับ การชักจูง หมายความว่า การแนะนำหรือชักชวนของบุคคลอื่น ๆ มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ

3. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับ การประเมิน หมายความว่า การที่บุคคลได้รับรู้ในผลงานของโครงการ หรือกิจกรรมจะมีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคคล

4. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับ การสื่อสาร หมายความว่า การติดต่อระหว่างผู้ส่งสารข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร โดยผ่านสื่อหรือตัวกลาง

อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจให้บุคคลรับรู้ถึง เหตุผล ความคิด ความจำเป็น ในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคคล

5. การตัดสินใจในการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับ การกระทำตามการตัดสินใจ หมายความว่า การที่บุคคลได้ตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น จะเป็นเหตุให้บุคคลนั้น กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นผลมาจากการกระทำครั้งแรก

จากทฤษฎีการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ โรเจอร์และชูเมคเกอร์ ทำให้ทราบถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคคล มีหลายประการ ผู้วิจัยนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรอิสระ ดังนี้

1. ความรู้ พิจารณาจาก ระดับการศึกษาของบุคคลนั้น เพราะการศึกษา คือ (สุดใจ เหล่าสุนทร, 2517 อ้างถึงใน ยนต์ ชุ่มจิต, 2518 : 68 ) การสั่งสอนอบรมวิชาความรู้เพื่อให้คนสามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข

2. การชักจูง พิจารณาจาก การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่

3. การประเมิน พิจารณาจาก ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ

4. การสื่อสาร พิจารณาจาก ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน

4.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

โรเจอร์ (Rogers อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2539 : 74 - 80) ได้เสนอทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม ตามสภาพของเนื้อหาทฤษฎีนี้แสดงถึง การผสมผสานระหว่างทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ทฤษฎีนี้เป็นเรื่องของวิชาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม วิชาสังคมวิทยาการพัฒนาหรือวิชาประยุกต์ ที่เรียกว่าการพัฒนาชุมชน รายละเอียดดังนี้

การรับนวัตกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ขึ้นอยู่กับบุคคล ระบบสังคม ระบบสื่อสารนวัตกรรม และระยะเวลา

โดยสามารถแยกออกได้ 5 ประพจน์ดังนี้

1. การรับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับปัจเจกบุคคล
2. การรับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับระบบสังคม

3. การรับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับสื่อสาร

4. การรับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับนวัตกรรม

5. การรับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับระยะเวลา

และสามารถอธิบายประพจน์ได้ดังนี้

1. การรับนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับ ปัจเจกบุคคล หมายความว่า ปัจเจกบุคคลแต่ละคนเป็น ผู้ตัดสินใจรับนวัตกรรมหรือไม่รับนวัตกรรม คนที่ภาวะนวัตกรรมสูง (High Innovativeness) ก็จะรับนวัตกรรมเร็วกลายเป็นนวัตกร (Innovators) หรือกลุ่มที่รับนวัตกรรมเร็ว ในขณะที่ผู้มีภาวะนวัตกรรมต่ำ (Low Innovativeness ) ถ้าไม่เป็นประเภทชนกลุ่มใหญ่ ผู้รับนวัตกรรมช้าก็เป็นผู้ล้าหลัง (Laggard)

2. การรับนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับระบบสังคม หมายความว่า ระบบสังคมประเภทต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการจะรับหรือไม่รับนวัตกรรมหรือรับเร็วช้าด้วย โดยแบ่งสังคมออกเป็น 2 ประเภทคือ สังคมสมัยใหม่และสังคมโบราณหรือสังคมประเพณี สังคมสมัยใหม่จะรับนวัตกรรมเร็ว และรับปริมาณมากกว่าสังคมแบบประเพณี ทั้งนี้เพราะสังคมสมัยใหม่ มีระบบค่านิยมและบรรทัดฐานสังคม ในลักษณะที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมให้เจริญรุดหน้า(โดยเฉพาะทางวัตถุ) ในขณะที่สังคมประเพณีไม่มีระบบค่านิยมและบรรทัดฐานสังคมเช่นนั้น จึงไม่สนับสนุนการรับนวัตกรรม

3. การรับนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับ การสื่อสาร หมายความว่า กระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม จากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดสุดท้าย คือการรับหรือไม่รับนวัตกรรม หัวใจของกระบวนการ คือ การกระทำระหว่างกันของมนุษย์ การสื่อสารเป็นสื่อกลางที่จะ ทำให้มนุษย์ได้รับรู้และเข้าใจในนวัตกรรม

4. การรับนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับ นวัตกรรม หมายความว่า ลักษณะ ของนวัตกรรม มีส่วนในการกำหนดระยะเวลาการรับหรือไม่รับนวัตกรรม โดยมีปัจจัยที่จะต้องพิจารณา 5 ประการ ในการรับนวัตกรรม คือ 1. ความได้เปรียบ , 2. การเข้ากับสังคมวัฒนธรรมได้, 3. ความสลับซับซ้อน, 4. แบ่งทดสอบไม่ได้ และ 5. เข้าใจได้ยาก

5. การรับนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับ ระยะเวลา หมายความว่า ระยะเวลามีอิทธิพลต่อการรับหรือไม่รับนวัตกรรม เวลาก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ภาวะนวัตกรรม อันเป็นเครื่องแสดงระดับ หรือประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม บางคนสูง บางคนต่ำ บุคคลบางคนกลายเป็นนวัตกร หรือผู้ล้าหลัง ตามระยะเวลาที่รับนวัตกรรม

และแน่นอนว่า ในการที่บุคคลจะตัดสินใจรับหรือไม่รับนวัตกรรม เขาจะต้องใช้เวลาพิจารณานวัตกรรมระยะหนึ่ง หากไม่มีเวลาเขาคงตัดสินใจไม่ได้

โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาชุมชน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อดำเนินการ เป็นโครงการที่ทหารนำเข้าไปให้กับประชาชนในหมู่บ้านพื้นที่ตามแนวชายแดน โครงการคือนวัตกรรมอย่างหนึ่ง การเสนอโครงการของทหารคือการแพร่กระจายนวัตกรรม ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนของกระบวนรับนวัตกรรม โดยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การรับนวัตกรรมกับปัจจัย 5 ประการ คือ ปัจเจกบุคคล, ระบบสังคม, การสื่อสาร, นวัตกรรม และระยะเวลา ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่ามีตัวแปรหลายประการ ที่เป็นสาเหตุส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเอาตัวแปรที่ได้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรอิสระในการวิจัยดังนี้

1. ปัจเจกชน พิจารณาจาก อายุ, ระดับการศึกษา และประสบการณ์
2. ระบบสังคม พิจารณาจาก การนับถือศาสนา
3. นวัตกรรม พิจารณาจาก ความเข้าใจในวัตถุประสงค์องค์การ
4. การสื่อสาร พิจารณาจาก ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน

จากแนวคิดและทฤษฎีในข้างต้น มีตัวแปรหลายตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสรุปเป็นตัวแปรที่สามารถวัดได้ที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิจัยตามทฤษฎีในข้างต้นได้ 13 ตัว ดังนี้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์การ, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ, รายได้, อาชีพ, ระดับการศึกษา, การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่, ประสบการณ์, ศาสนาที่นับถือ, ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน, การติดต่อกับชุมชนภายนอก , อายุ

## 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเรื่อง ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ยังไม่มีผู้ใดได้

ทำการวิจัยไว้ แต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่พอจะนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปร ดังนี้

โคฟแมน (Kaufman, อ้างถึงใน สุทัศน์ ดำศรี, 2531 : 25-28) ได้ศึกษาเรื่อง Participation Organization Activities in Selected Kentucky Localities พบว่า อายุ, เพศ, การศึกษา, ขนาดของครอบครัว, อาชีพ, รายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

บราวน์ ( Brown, อ้างถึงใน จำนง ไพโรจน์, 2533: 94) ได้ศึกษาเรื่อง Who Take Part in Rural Organization พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างแข็งขัน มักมีฐานะแตกต่างกันออกไปและ มีมโนภาพสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมของเขา ประเพณีรวมตัว แนวความคิดที่เขาถูกคาดหวังให้เข้าร่วมกิจกรรมบางอย่าง บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง(การศึกษา อาชีพ และ รายได้) จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขันมากกว่าคนที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ

ชาแปง (Chapin, อ้างถึงใน จำนง ไพโรจน์, 2533 : 94) ได้ศึกษาเรื่อง Social Participation and Social Intelligent พบว่า ลักษณะที่จะเป็น เครื่องชี้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยดูได้จากลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงออก คือ การเป็นสมาชิกของกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การบริจาค เงินทอง สิ่งของ วัสดุการสละเวลา แรงงาน การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ และ การเป็นผู้อำนวยการในกิจกรรมนั้นโดยตรง

อาสาพห์ เกษมทรัพย์ (2524 :บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชน ของผู้ปกครองในเขต อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนมากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ ผู้ปกครองที่เป็นผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนมากกว่าปกครองที่ไม่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครองที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนมากกว่าผู้ปกครองที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย

ฉอ้าน วุฑฒิกรรมรักษา (2526 : 109 - 113) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยในทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของ ตำบลคุ้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า มีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการดำเนินการมากที่สุด, รองลงมาคือขั้นการติดตามผลงาน, ขั้นกำหนดความต้องการ, ขั้นการตัดสินใจเลือก

โครงการ และขั้นแผนงาน เพศชายเข้ามา ส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมากกว่าเพศหญิง ทั้งชายหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานมากที่สุด แต่เข้าร่วมในขั้นวางแผนน้อยที่สุด ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ ต้องการความสะดวกสบายในการคมนาคมขนส่งมากที่สุด, รองลงมาคือต้องการพัฒนาหมู่บ้าน, ต้องการมีงานทำ, ต้องการอยากได้เงิน, และการมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ ประชาชนทราบเรื่องโครงการจากสื่อมวลชน คือ วิทยุมากที่สุด รองลงมาโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ และ ภาพยนตร์ ตามลำดับ

อารยา วัฒนกิจ (2526 : 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขต อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า รายได้, ความรู้ความสามารถ, ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์, การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สกนธ์ จันทรรักษ์ (2528 : 63-71) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้ง ศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง ผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่เป็นหรือเคยเป็นผู้นำ, การติดต่อกับพัฒนากร, การรับฟังข่าวสาร, การติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น และ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เยาวชน เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล แต่ระดับรายได้ ไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล

จำนง ไพโรจน์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการ สันดินิมิตในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่ มีความแตกต่างกันใน ระดับการการศึกษา, การได้รับข่าวสาร , การติดต่อกับชุมชนภายนอก, การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม และการได้รับผลประโยชน์จากโครงการสันดินิมิต มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0001 และ ประชาชนที่มีระดับรายได้แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .0008

อรพินท์ สุทธิพันธ์ (2533 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรในกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ พบว่า ทัศนคติที่มีต่อ

เจ้าหน้าที่เคหกิจการเกษตร ทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เคหกิจการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ตำแหน่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประสาตร์ สิทธิเลิศ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล ( คปต. ) ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ความเข้าใจในการทำแผนพัฒนาตำบล, การประสานงานภายในคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานการพัฒนาชนบทระดับตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของ คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล แต่ความคาดหวังในผลประโยชน์ การได้รับข่าวสาร และ การมีกิจกรรมร่วมกันในตำบล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

มิคาแอล อดุลย์เกษม (2538 : บทคัดย่อ) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านทับคริสต์ อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ปัจจัยความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน และการคาดหวังในผลตอบแทนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ความยาวนานในการเข้ามาอยู่อาศัยในท้องถิ่นและการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาต่อเดือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

วิบูลย์ กากแก้ว (2538 : 69) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิในโครงการพัฒนาตำบล ( คพต. ) ปี 2537 : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าการติดต่อกับชุมชนภายนอก, การรับรู้ข่าวสารการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับตำบล, การเป็นผู้นำกลุ่มทางสังคม มีผลต่อระดับการ

มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบล ( คพต. ) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่การศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีผลต่อการมีส่วนในการพัฒนาตำบล

ประพันธ์ ตรีบุปผา (2539 : 127-128) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ในหมู่บ้านอาสาสมัครและป้องกันตนเอง ( หมู่บ้าน อพป. ) : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย, อายุ, เพศ, การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม และการได้รับข่าวสารทางอาชญากรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

พัชนีย์ อนุกูล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสภาตำบลใน กิจกรรมศูนย์ข้อมูลระดับตำบล เขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบว่า อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของกรรมการสภาตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของสภาตำบลในกิจกรรมศูนย์ข้อมูลระดับตำบล

อรอนงค์ ธรรมกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ความผูกพันเป็นเครือญาติ, การมีผลประโยชน์ร่วมกัน, ผู้นำ และการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

จากงานวิจัยข้างต้นพบว่า มีตัวแปร 17 ตัว ที่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา, ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่การ ติดต่อกับชุมชนภายนอก, การฝึกอบรม, การเข้าร่วมประชุม, การเป็นผู้นำ, การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ, ระดับรายได้, ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ, การติดต่อกับเจ้าหน้าที่, เพศ, อาชีพ, ขนาดของครอบครัว, ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่, การเป็นเจ้าของที่ดิน และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งจากงานวิจัยในข้างต้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ระดับการศึกษา พบว่าผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ได้แก่ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนและระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ตัวแปรระดับการศึกษา ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นงานวิจัยใหม่ที่เพิ่งจะวิจัยสำเร็จมาประมาณไม่เกิน 4 ปี

2. ความถี่ในการได้รับข่าวสาร พบว่า ความถี่ในการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ความถี่การติดต่อกับชุมชนภายนอก พบว่า ความถี่การติดต่อกับชุมชนภายนอก มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายเป็นพื้นที่ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวกทำให้ประชาชนในพื้นที่จะมีโอกาสในการติดต่อกับชุมชนภายนอกน้อย

4. การฝึกอบรม พบว่า การฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. การเข้าร่วมประชุม พบว่า การเข้าร่วมประชุม มีความสัมพันธ์กับมีส่วนร่วมของประชาชน

6. การเป็นผู้นำ พบว่า การเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

7. การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม พบว่า การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน

8. ความคาดหวังในการได้รับผลประโยชน์จากโครงการ พบว่า ความคาดหวังในการได้รับผลประโยชน์จากโครงการ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

9. ระดับรายได้ พบว่า สามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ระดับรายได้ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน และ ระดับรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน

10. ความรู้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า ความรู้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน

11. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ พบว่า ผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน และ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน

12. เพศ พบว่า ผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ได้แก่ เพศมีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน และเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวิจัยในครั้งนี้กลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และประชากรในที่นี้คือ หัวหน้าครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายเกือบทั้งหมด

13. อาชีพ พบว่า ผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ได้แก่ อาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน การวิจัยครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายเกือบทั้งหมด มีอาชีพเกษตรกรรม

14 . ขนาดของครอบครัว พบว่าขนาดของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวิจัยในครั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวของชาวมุสลิม ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีขนาดใกล้เคียงกัน

15. ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ พบว่า ผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ได้แก่ ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย – มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 จัดตั้งมา 16 ปี ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าร่วมโครงการในระยะเวลาที่ใกล้เคียวกัน

16. การเป็นเจ้าของที่ดิน พบว่า การเป็นเจ้าของที่ดิน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน การวิจัยในครั้งนี้โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนได้กำหนดให้สมาชิกแต่ละครอบครัวมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินครอบครัวละ 15 ไร่ เท่าเทียมกัน

17. ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน และประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งระยะเวลาของการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา 16 ปี ประชาชนในโครงการมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับโครงการเป็นเงลาที่ใกล้เคียงกัน

**กรอบแนวความคิดในการวิจัย**

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่ามีตัวแปรอะไรบ้าง ที่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวตวามคิดในการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย – มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ได้กำหนดตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 7 ตัว ดังนี้

1. ระดับการศึกษา ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคม, ทฤษฎีการมีส่วนร่วม, ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม ผลงานการวิจัยที่ผ่านมาของ โคฟแมน, บราวน์, อาสาพห์ เกษมทรัพย์, อารยา วัฒนกิจ และจำนงค์ ไพโรจน์ ได้แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และจากวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 4) ได้เห็นความสำคัญของการศึกษาและมุ่งพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ มีระดับการศึกษาสูงขึ้น เพื่อจะได้มี ความรู้ เข้าใจ และตระหนักถึง ความสำคัญของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคม, ทฤษฎีการมีส่วนร่วม, ผลงานการวิจัยที่ผ่านมาของ จำนง ไพโรจน์, ประสาตร์ สิทธิเลิศ, มิคาเอล อดุลย์เกษม และอรอนงค์ ธรรมกุล ได้แสดงให้เห็นว่า ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และจากวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน และกรอบในการพัฒนาหมู่บ้านป้อกันตนเองชายแดน (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 1-4) ได้ชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชน ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวมหลายประการ ซึ่งผลสำเร็จของโครงการที่จะอำนวยประโยชน์ให้นั้น จะต้องอาศัยประชาชนเป็นผู้ร่วมกันดำเนินการ

3. ระดับรายได้ ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคมและผลงานการวิจัย ที่ผ่านมาของ โคฟแมน, บราวน์, อาสาพห์ เกษมทรัพย์, อารยา วัฒนกิจ และจำนงค์ ไพโรจน์ ได้แสดงให้เห็นว่าระดับรายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน มีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้านในโครงการ ซึ่งมีระดับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำและไม่มีการกระจายรายได้ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สำนักเลขานุการ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 4)

4. ความถี่ในการได้รับข่าวสาร ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคม, ทฤษฎีการมีส่วนร่วม, ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม ผลงานการวิจัยที่ผ่านมาของ ฉะอ้าน วุฑฒิกรรมรักษา, สกนธ์ จันทรรักษ์, จำนง ไพโรจน์ และวิบูลย์ กากแก้ว

ได้แสดงให้เห็นว่า ความถี่ในการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการได้รับข่าวสารทางสื่อมวลชนเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่ทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้และสนใจอันเป็นพื้นฐานในการเข้าร่วมกิจกรรม (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2538 : 134)

5. ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากทฤษฎีการกระทำทางสังคม, ทฤษฎีการมีส่วนร่วม, ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม, ผลงานการวิจัยที่ผ่านมาของ ฉะอ้าน วุฑฒิกรรมรักษา, สกนธ์ จันทรรักษ์, จำนง ไพโรจน์ และวิบูลย์ กากแก้ว ได้แสดงให้เห็นว่า ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการติดต่อสื่อสารโดยเจ้าหน้าที่เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผลทำให้ประชาชนยอมรับในกิจกรรม (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2538 : 134)

6. ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคม, ทฤษฎีการมีส่วนร่วม, ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม และผลงานการวิจัยที่ผ่านมาของ ฉะอ้าน วุฑฒิกรรมรักษา, สกนธ์ จันทรรักษ์, จำนง ไพโรจน์ และวิบูลย์ กากแก้ว ได้แสดงให้เห็นว่า ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดต่อสื่อสารโดยเจ้าหน้าที่ เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผลทำให้ประชาชนยอมรับในกิจกรรม (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2538 : 134) ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา เป็นเจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติการของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองที่ประจำอยู่ในพื้นที่

7. ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคม, ทฤษฎีการมีส่วนร่วม, ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม, ผลงานการวิจัยที่ผ่านมาของ ฉะอ้าน วุฑฒิกรรมรักษา, สกนธ์ จันทรรักษ์, จำนง ไพโรจน์และวิบูลย์ กากแก้ว ได้แสดงให้เห็นว่า ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดต่อสื่อสารโดยเพื่อนบ้านเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผลทำให้ประชาชนยอมรับมากที่สุด (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2538 : 135)

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ จากประสบการณ์ทำงานของผู้วิจัย ผู้ร่วมงาน, ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ที่เคยปฏิบัติงานในโครงการ มีความเห็นว่า มีความจำเป็นในการใช้ข้อมูลในลำดับหลัง ตามเหตุผลหน้า 29 - 31 และกำหนดตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วม

ของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 โดยได้กำหนดลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสรุปได้ว่า ตัวแปรที่กล่าวมาในข้างต้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ดังแสดงในภาพประกอบ 1

**ภาพประกอบ 1** แนวความคิดในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5

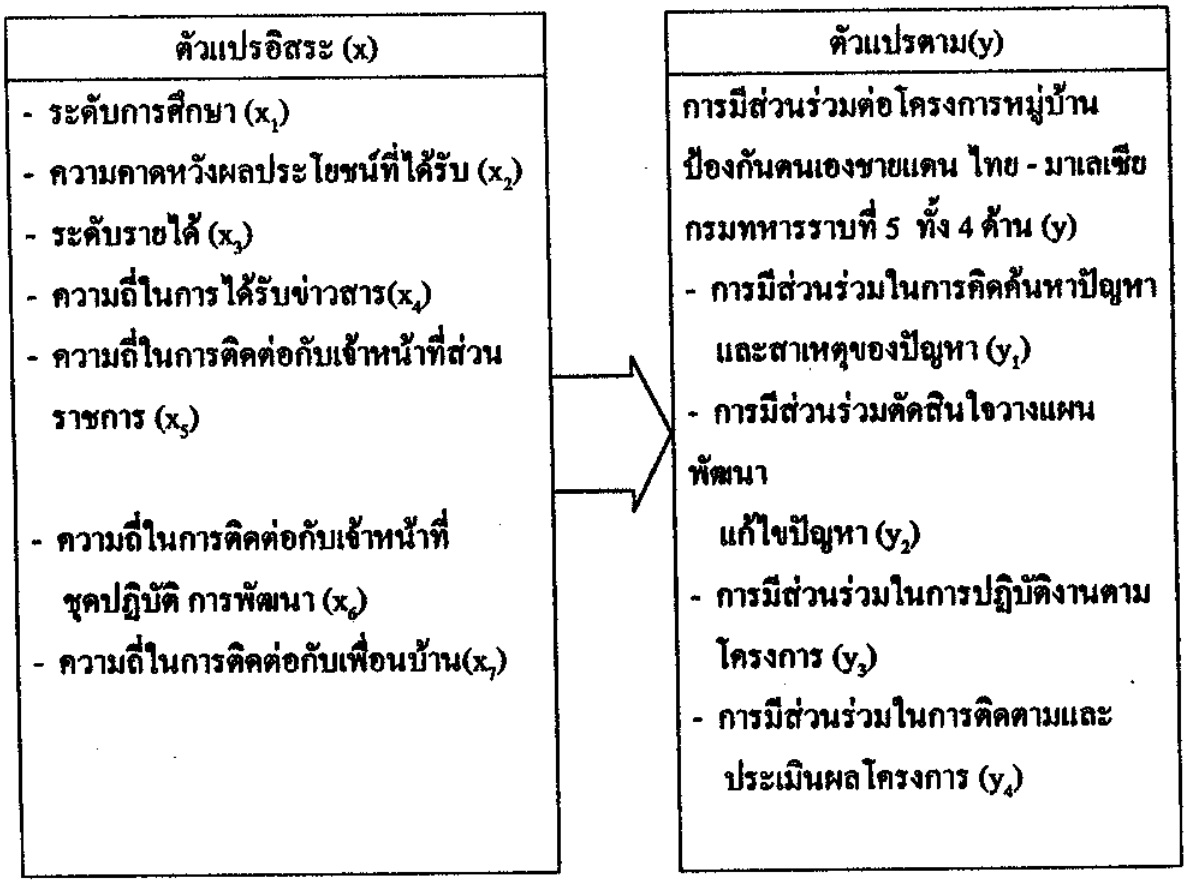

## วัตถุประสงค์

ในการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ, ระดับรายได้, ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา และความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย – มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 และหาสมการพยากรณ์

2. เพื่อศึกษาระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5

3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5

## สมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเอาประพจน์ ที่ได้จากเอกสารงานวิจัยข้างต้น เป็นแนวทางในการกำหนดสมมติฐาน โดยกำหนดตามตัวแปรอิสระที่ได้เลือกไว้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ไว้ดังนี้

1. ระดับการศึกษา, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ, ระดับรายได้, ความถี่ในการ ได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา และความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา และหาสาเหตุ, การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา, การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ, การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ

2. ระดับการศึกษา, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ, ระดับรายได้, ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา และความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน เป็นตัวพยากรณ์การมีส่วนร่วมในโครงการ หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 และได้สมการพยากรณ์

**ความสำคัญและประโยชน์**

1. ด้านความรู้

1.1 ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 กับตัวแปรอิสระ คือ ระดับการศึกษา, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ, ระดับรายได้, ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา และความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน

1.2 ทราบถึงตัวพยากรณ์ และสมการพยากรณ์ ตามตัวแปรอิสระ (ตามข้อ 1.1) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5

1.3 ทราบถึงระดับความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย – มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 ทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและหาสาเหตุ, การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา, การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ, การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ

1.4 ทราบถึง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5

2. ด้านการนำไปใช้

2.1. นำผลการวิจัย เรื่องระดับ, ความสัมพันธ์, ตัวพยากรณ์และสมการพยากรณ์ไปใช้ปรับปรุง แนวทาง และระบบการทำงานในการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

2.1.1 หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ระดับวางแผนและนโยบาย สามารถนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางและข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนและการปฏิบัติงาน

2.1.2 หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์ชักจูงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อความมั่นคงได้อย่างเหมาะสม เช่น สามารถนำเอาตัวพยากรณ์ที่ได้ มาพิจารณาหากลุ่มเป้าหมาย และกำหนดลำดับความเร่งด่วนในการทำงาน เป็นต้น

2.2 ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่องานกิจการพลเรือนของทหาร เช่น งานด้านปฏิบัติการจิตวิทยา งานด้านประชาสัมพันธ์ งานด้านการสร้างความเข้าใจอันดี ตลอดจนการปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยแก่ประชาชน

2.3 ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อทหาร ในงานด้านการข่าวทหาร เรื่องข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์

**ขอบเขตการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวในพื้นที่ หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 จำนวน 45 หมู่บ้าน จำนวน 6,681 ครอบครัว มีจำนวนทั้งสิ้น 6,681 คน (หน่วยเฉพาะกิจหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5, 2540ข : 1)

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling)จาก ประชากรจำนวน 6,681 คน จาก 45 หมู่บ้าน ของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 โดยแบ่งประชากรออกเป็น 5 กลุ่มหมู่บ้าน และแยกสุ่มตัวอย่างให้ครบ 378 คน

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 ระดับการศึกษา

3.1.2 ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ

3.1.3 รายได้

3.1.4 ความถี่ในการได้รับข่าวสาร

3.1.5 ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ

3.1.6 ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา

3.1.7 ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน

3.2 ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.2.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและหาสาเหตุ

3.2.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

3.2.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ

3.2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ

**ข้อตกลงเบื้องต้น**

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ค่าความสัมพันธ์ที่วิเคราะห์ได้จากความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ประชาชน หมายถึง หัวหน้าครอบครัวของครอบครัว ในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 เพราะว่า ในการดำเนินงานของหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน จะใช้ตัวแทนของครอบครัวในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวของแต่ละครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ

3. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้กระบวนทัศน์เชิงหน้าที่นิยม (Functionalist Paradigm )( Burrell and Morgan, 1979 : 25-28)

**นิยามศัพท์เฉพาะ**

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามตัวแปร ซึ่งเป็นการนิยามระดับปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1. ปัจจัย หมายถึง ตัวแปรอิสระ ที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 กำหนดไว้จำนวน 7 ตัว คือ ระดับการศึกษา, ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับ, ระดับรายได้, ความถี่ในการได้รับข่าวสาร, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ, ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา และความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่หัวหน้าครอบครัวในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ที่ได้แสดงออกทางพฤติกรรมร่วมกับชุมชน เริ่มจากการที่ประชาชนได้เข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของชุมชนและเห็นช่องทางที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และแสดงออกในทางพฤติกรรมร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น ร่วมกันคิดค้นหาปัญหา หาหนทางในการแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหา และติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกัน สำหรับในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้เกณฑ์กระบวนการของการวางแผน พิจารณาในรายละเอียดในการดำเนินงานตามโครงการ 2 ระบบคือ ระบบป้องกันและระบบพัฒนา แบ่งเป็น 4 ลักษณะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของตัวแปรตามในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา หมายถึง การร่วมประชุมปรึกษาหารือถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน, ร่วมเสนอปัญหาและเสนอแนะปัญหา, ร่วมเลือกปัญหาที่สำคัญของหมู่บ้าน

2.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทาง ในการพัฒนาแก้ไขปัญหา หมายถึง ร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อ หาแนวทาง วางแผนในการแก้ไขปัญหา, ตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา, ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนา และ ร่วมสนับสนุนแผนงานที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน

2.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ หมายถึง ร่วมประชุมชี้แจงให้ข้อมูลของโครงการ, ร่วมออกเงินทุนวัสดุอุปกรณ์, ร่วมออกแรงปฏิบัติงาน, ร่วมสนับสนุนโครงการ และร่วมประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง ร่วมวางแผนควบคุม, เผยแพร่, สรุปผล, ติดตามประเมินผล ตลอดจนร่วมกันดูแลรักษาสาธารณสมบัติ และ ผลประโยชน์ของชุมชนที่ร่วมกันสร้างขึ้นมา

โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ ใช้วิธีการ ลิเคิทสเกล (Likert Scale )

3. ชุดปฏิบัติการพัฒนา หมายถึง ชุดปฏิบัติการของทหาร ซึ่งทำงานอยู่ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

4. หมู่บ้านป้องกันตนเอง ชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบ ที่ 5 หมายถึง หมู่บ้านป้องกันตนเอง ชายแดนไทย – มาเลเซีย ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมทหารราบ ที่ 5 ครอบคลุม 2 จังหวัด ได้แก่ ยะลา และนราธิวาส มีจำนวน 45 หมู่บ้าน

5. ระดับการศึกษา หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามารับการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือเทียบเท่า เป็นระดับชั้นที่ได้รับการศึกษาสูงสุด กำหนดระดับการผันแปรของระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยวัดเป็นมาตราส่วนจำนวนเวลาที่อยู่ในชั้นเรียน โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า 1 ชั้นเรียนต่อ 1 ปี ถ้าไม่ได้เรียนหนังสือคือ 0 ปี จัดกลุ่มเพื่อการตีความ 3 กลุ่ม ใช้เกณฑ์ ระดับการศึกษาภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ

6. ความคาดหวังในผลประโยชน์จากโครงการ หมายถึง การที่ประชาชนคาดว่าจะได้รับผลประโยชน์จาก โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย - มาเลเซีย กรมทหารราบที่ 5 ซึ่งได้ใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับ ความคาดหวังในการได้รับผลประโยชน์ออกเป็น 5 ระดับ ใช้วิธีการลิเคิทสเกล

7. ระดับรายได้ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เป็นจำนวนเงินที่ประชาชนได้จากการประกอบอาชีพโดยเฉลี่ยต่อปี คิดเป็นรายได้ต่อครอบครัว ใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วน (Ratio Scale ) ค่าผันแปรใช้ระดับรายได้จริง แบ่งกลุ่มเพื่อการตีความ 3 กลุ่มโดยใช้ระดับรายได้ที่เป็นเกณฑ์มาตราฐานของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน(สำนักเลขานุการ

โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2540 ก : 18)

8. ความถี่ในการได้รับข่าวสาร หมายถึง จำนวนครั้งที่ประชาชนได้รับข่าวสารการพัฒนาจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ และอื่น ๆ คิดเป็นจำนวนครั้งที่ได้รับข่าวสารในรอบ 1 เดือน แบ่งกลุ่มเพื่อการตีความ 3 กลุ่ม โดยใช้พิสัย

9. ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ หมายถึง จำนวนครั้งที่ประชาชนได้พบกับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการทุกส่วนราชการในพื้นที่ เพื่อติดต่อประสานงานการพัฒนา คิดเป็นจำนวนครั้งที่ได้ติดต่อในรอบ 1 เดือน แบ่งกลุ่มเพื่อการตีความ 3 กลุ่ม โดยใช้พิสัย

10. ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา หมายถึง จำนวนครั้งที่ประชาชนได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพัฒนา เพื่อประสานงานโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดนในระบบของหมู่บ้านทั้ง 3 ระบบ คิดเป็นจำนวนครั้งที่ได้ติดต่อในรอบ 1 เดือน แบ่งกลุ่มเพื่อการตีความ 3 กลุ่ม โดยใช้พิสัย

11. ความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนบ้าน หมายถึง จำนวนครั้งที่ประชาชนได้ติดต่อพูดคุยกับเพื่อนบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยน ทัศนคติ ความรู้ในด้านการพัฒนาและรายละเอียดการดำเนินการของโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน คิดเป็นจำนวนครั้ง ในการติดต่อในรอบ 1 เดือน แบ่งกลุ่มเพื่อการตีความ 3 กลุ่ม โดยใช้พิสัย